

Serge Brochu*

Univerzitet u Montrealu

Međunarodni centar za komparativnu kriminologiju

Univerzitetski institut za zavisnosti

GENEZA I POSLEDICE LEGALIZACIJE KANABISA U KANADI

Apstrakt: Povodom donošenja regulative o kanabisu u Kanadi (oktobar 2018), ovaj članak ukratko podseća na velike istorijske momente osporavanja zakona o drogama. Zapravo, druga polovina XX veka predstavljala je period delovanja tri Komisije koje su preporučile ublažavanje zakona vezanih za korišćenje kanabisa. Sa druge strane, ovaj članak predstavlja sažet prikaz regulative koja je trenutno na snazi. I nakraju, u njemu se pominju i kratkoročne posledice regulative o kanabisu u Kanadi. Mi ćemo se najviše fokusirati na kriminalitet, na cenu kanabisa i na raspostranjenost konzumiranja.

Ključne reči: kanabis, regulativa, legalizacija, Kanada.

UVOD

„Jedini cilj koji može da opravda jednu prepreku koja stoji na putu kolektivnoj ili individualnoj slobodi je samo-zaštita.“

Džon Stjuart Mil, O slobodi

Kanada je jedna velika država koja prekriva površinu od 9.984.670 km², i u kojoj živi skoro 40 miliona stanovnika. Reč je o federativnom uređenju koje se sastoji od deset provincija i tri teritorije na kojima se govore dva zvanična jezika: engleski i francuski.

Kanabis je neosporno droga koja se najviše konzumira u svetu (Chauvet, Kamgang, Ngamini Ngui, i Fleury, 2015) i naravno isto tako i u Kanadi. To je verovatno psihoaktivna supstanca koja je digla najviše buke tokom proteklih 50 godina. Više komisija podnelo je izveštaje koji su preporučili primenu liberalnije politike za ko-

---

* Profesor emeritus, član kanadskog Kraljevskog udruženja (Société Royale du Canada), serge.brochu@umontreal.ca.

risnike kanabisa (ograničena kriminalizacija, dekriminalizacija sa ili bez nametanja novčanih kazni ili javnog rada, legalizacija). U isto vreme, razgovaralo se i o njegovim terapeutskim efektima, kao i o posledicama na mentalno ili fizičko zdravlje. Bili smo svedoci prihvatanja politika koje se zalažu za medicinski pristup kanabisu, za dekriminalizaciju rekreativnog korišćenja kanabisa, pa čak i za legalizaciju proizvoda.

Godine 2018. Kanada se opredeljuje za legalizaciju kanabisa, uređujući sve aktivnosti vezane za njegovo uzgajanje, prodaju, posed. Na taj način ona je postala druga zemlja u svetu, posle Urugvaja, koja je „normalizovala“ svoj odnos sa korisnicima kanabisa. Na koji način je Kanada došla do te politike, koja se smatra liberalnom i smelom? Koje su glavne posledice jedne takve regulative? To su pitanja koja će ovaj članak pokušati da obuhvati.

Pre nego što je bio izmenjen u cilju omogućavanja uzgajanja, korišćenja i prodaje kanabisa, kanadski zakon (Zakon o regulisanju droga i ostalih supstanci)² (kodifikovan zakon 1996, poglavlje 19) predviđao je maksimalnu kaznu doživotnog zatvora za trgovinu velikim količinama kanabisa. Trgovina sa manje od tri kilograma podlegala je maksimalnoj kazni od pet godina manje jedan dan zatvora. Sa druge strane, licu uhapšenom sa 30 grama marihuane (ili jedan gram smole) ili manje, sledovala je kazna koja nije prelazila šest meseci zatvora ili novčanu kaznu od 1.000 dolara. Međutim, ove kazne bile znatno više od onih koje su predložile tri kanadske komisije koje su se bavile pitanjem zabrane kanabisa u državi. Pogledajmo njihove preporuke.

1. TRI KANADSKE KOMISIJE – TRI NEUSAGLAŠENE KONSTATACIJE

Tokom godina bile su ustanovljene tri kanadske komisije u cilju analiziranja kanadskih zakona i politike po pitanju droga, i u cilju donošenja predloga kako bi se ti zakoni poboljšali.

Prva komisija, Komisija za istragu o korišćenju droga u nemedicinske svrhe, bila je formirana 1969. godine i nastavila je sa radom do 1972. Komesari su prešli celu zemlju kako bi sakupili 939 svedočanstava (27 gradova, 23 univerziteta). Analizirali su 14.600 članaka, knjiga ili memoara kako bi odredili motive za korišćenje ilegalnih droga i kako bi ih smestili u njihov socio-kulturološki kontekst. Između ostalog, pripremili su i poseban izveštaj o kanabisu, smatrajući da bi ova supstanca trebalo da bude tretirana drugačije od ostalih ilegalnih droga. Ovaj izveštaj doveo je do zaključka da je zabrana kanabisa skupa, neefikasna i neosnovana. Komesari su savetovali ukidanje zabrane posedovanja kanabisa i smanjenje kazni predviđenih za druge delikte (Komisija za istraživanje korišćenja droga u nemedicinske svrhe, 1972). Jedna komesarka otišla je ipak nešto dalje objavljujući izveštaj sa kojim se ne bi saglasila većina, a koji savetuje legalizaciju svih droga (Beauchesne, 2000). Iz rada ove komisije nastao je projekat zakona koji je bio predstavljen Kanadskom senatu 1974. godine u cilju redukovanja kazni vezanih za jednostavno posedovanje kana-

2 LRDS – Loi réglementant les drogues et autres substances.

bisa. Ovaj projekat zakona nije napredovao dalje od stadijuma prvog iščitavanja u Parlamentu Kanade (Bryan i Crawshaw, 1988).

Početak 2000-ih godina, Specijalni komitet Senata, kao i Specijalni komitet Parlamenta Kanade bili su ustanovljeni radi ponovnog izučavanja zakonodavstva o drogama u Kanadi. Prvi od njih, Specijalni Komitet Senata o nedozvoljenim drogama (2002), sakupio je svedočanstva 234 eksperta i analizirao 23 izveštaja koji su mu bili predati. Članovi ovog Komiteta postarali su se da razjasne principe kojima su se rukovodili i na kojima su počivali njihovi zaključci i preporuke. Tako da u izveštaju tog Komiteta možemo pročitati da:

- Jedna javna politika...treba da favorizuje recipročnu *autonomiju* koja nastaje kroz konstantnudižalošku razmenu u okviru kolektiva (str. 12);
- Sve odluke države treba da se kreću u smeru *olakšavanja ljudskog ponašanja* (str. 13);
- Krivično pravo treba da interveniše samo onda kada delo o kome je reč podrazumeva *značajnu i direktnu opasnost* po drugoga (str. 13);
- *Naučni uvid*...predstavlja pomoć prilikom donošenja odluka o javnoj politici (str. 13).

Komesari su između ostalog zaključili: 1) da većina korisnika kanabisa koristi ovu supstancu samo povremeno; 2) da se kanabis pokazao mnogo manje opasnim od alkohola ili duvana; 3) da ekanabis ne vodi obavezno ka konzumiranju drugih droga (negacija teorije eskalacije); i 4) da se zabrana kanabisa pokazala kao veoma skupa, pre svega kada se primenjuje zakon. Komitet je završio svoj izveštaj serijom preporuka, među kojima su: a) usvajanje politike koja se istovremeno fokusira na rizike i na štete od korišćenja psihoaktivnih supstanci (politika javnog zdravlja) (P5); b) režim izuzeća od Zakona o regulaciji droga i ostalih supstanci, koji predviđa uslove za dobijanje licenci, kao i za proizvodnju i prodaju kanabisa (legalizacija) u medicinske i rekreativne svrhe (P6); c) Zakon o amnestiji za osobe osuđene zbog posedovanja kanabisa tokom aktuelnog ili prošlog zakonodavstva (P7); d) Amandman Krivičnog zakona u cilju smanjenja granice alkoholisanosti na četrdeset miligrama na sto mililitara krvi onda kada postoji prisustvo droga (P9) i e) stvaranje fonda za istraživanje različitih formi upotrebe kanabisa, njegovih terapijskih primena, sprava za detektovanje vožnje pod njegovim uticajem i programa efikasne prevencije i tretiranja, između ostalog (P11).

Nešto kasnije, Parlament Kanade ustanovio je Specijalan komitet o nemedicinskom konzumiranju droga ili lekova (2002). Radovi ovog Komiteta (222 svedoka u 10 gradova) omogućili su da se konstatuje odsustvo uverljivih podataka o korišćenju i zloupotrebi droga, što je otežavalo razmatranje optimalnih politika o drogama. Ovaj Komitet je međutim zaključio da su sankcije predviđene za posedovanje kanabisa pogubnije od potencijalnih šteta izazvanih njegovom upotrebom. U preporukama izveštaja (39) možemo zapaziti želju za dekriminalizacijom jednostavnog posedovanja i uzgajanja 30 grama kanabisa, ili i manje od toga, za ličnu upotrebu.

Možemo, dakle, videti da su tri kanadske komisije, ustanovljene radi izučavanja nemedicinskog korišćenja droga, dolazile do sličnih zaključaka:

1. Važno je vršiti kontrolu korišćenja kanabisa, pogotovo zbog mladih;
2. Kriminalizacija kanabisa nije potkrepljena uverljivim podacima;
3. Užasne posledice kriminalizacije korisnika kanabisa ispostavile su se štetnijim od mogućih loših posledica same upotrebe te supstance; i
4. Neophodnost uvođenja jedne prave politike javnog zdravlja.

Isto tako, ove tri Komisije preporučivale su donošenje manje strogih zakona u vezi sa korišćenjem kanabisa. Bio je podnet projekat zakona C-17 (Novembar 2004.) koji je imao za cilj „dekriminalizaciju“ posedovanja kanabisa. Da je ovaj zakon stupio na snagu, osoba uhapšena sa 15 grama ili manje kanabisa dobila bi kaznu od 150\$ (100\$ u slučaju lica mlađeg od 18 godina). U slučaju većih količina, kazna bi mogla da ide i do 400\$ (250\$ ukoliko je u pitanju osoba ispod 18 godina). Ovaj projekat zakona bio je iskritikovao od strane nekoliko lobija, zato što bi, paradoksalno, takav propis mogao još više da kriminalizuje najsiromašnije lica namećući im novčane kazne i eventualne kazne zatvora usled nemogućnosti plaćanja novčanih kazni. Kako god bilo, promena šefa vladajuće partije i izbor konzervativne partije uticali su na to da ovaj projekat zakona nikada ne bude usvojen.

Nekoliko godina pre ove regulative, kanadski prohibicionistički elan, imao je astronomske izdatke: više od dve milijarde dolara godišnje za primenu zakona (Rehm i drugi, 2006); skoro 60.000 Kanađana bivalo je uhapšeno svake godine zbog delikata vezanih za kanabis; više od 500.000 Kanađana imalo je popunjen sudski dosije zbog tih dela (Centar za Zavisnosti i Mentalno Zdravlje, 2014).³ U svakom slučaju, ideja o dekriminalizaciji kanabisa postepeno je utirala svoj put.

2. DEKRIMINALIZACIJA KANABISA

Početak XX veka, Kanada je postepeno počela da se zalaže za dekriminalizaciju korišćenja kanabisa, i to u terapeutske svrhe. Za ovaj pomak dugujemo velikim delom slučaju Terrencea Parkera, kanadskog građanina koji je bolovao od epilepsije i koji je želeo da legalno nabavlja kanabis kako bi ublažio svoje muke. Marihuana, naravno, nije bila predmet rigoroznih kliničkih ispitivanja, ali kanadsko pravosuđe je, preko ovog slavnog primera, tražilo razuman pristup legalnom izvoru kanabisa koji bi prepisao lekar umedicinske svrhe. Tako je kanadska vlada bila primorana da 2001. godine donese Uredbu o pristupu marihuani u medicinske svrhe,⁴ koja omogućava kanadskim građanima koji boluju od određenih bolesti da ispune uslove za terapeutsku upotrebu kanabisa.

Međutim, bilo je Kanađana koji su bili spremni da idu i dalje od toga, time što bi dozvolili korišćenje kanabisa i u rekreativne svrhe.

Jedna Ipsos anketa objavljena 20. avgusta 2015. ukazala je na to da bi 65% Kanađana (29% onih koji se u potpunosti slažu, i 36% onih koji se manje čvrsto slažu)

3 CAMH – Centre for Addiction and Mental Health.

4 RAMFM – Règlement sur l'accès à la marihuana à des fins médicales.

prihvatilo dekriminalizaciju male količine marihuane za ličnu upotrebu. Sa svoje strane, nešto malo pre federalnih izbora 2015. godine, Radio Kanada je anketirao Kanađane o tome da li kanabis treba da bude legalizovan, dekriminalizovan ili da ostane krivično delo. Od onih koji su odgovorili na pitanje, 56% glasalo je za legalizaciju, dok je za *status quo* bilo svega 14% internet glasača (Ouimet, 2015). Tokom izborne kampanje u jesen 2015. godine, tri političke partije zalagale su se za zakonodavne izmene vezane za kanabis.

Tokom fedarlnih izbora 2015. godine, Liberalna partija Kanade⁵ bila je pozitivno nastrojena prema legalizaciji kanabisa u rekreativne svrhe. G. Justin Trudeau, na čelu stranke, predlagao je da izostavi posedovanje marihuane iz Krivičnog zakona i da ustanovi jedan novi zakonodavni okvir koji bi uredio prodaju i distribuciju te psihoaktivne supstance. Ideja koja se krila iza elana za legalizaciju počivala je pre svega na želji da se ima bolja kontrola.

3. LEGALIZACIJA KANABISA U KANADI

Za kanadsku vladu, regulativa o kanabisu imala je za cilj:

- Da zaštiti mlade tako što će se sprečiti da oni imaju pristup kanabisu;
- Da osigura da kriminalne grupe nemaju dobiti od trgovine kanabisom;
- Da smanji opeterećenje koje je na pravosuđu, vezano za delikte posedovanja kanabisa;
- Da spreči otvaranje sudskih dosijea za dela posedovanja kanabisa;
- Da ojača zakone vezane za teške delikte (prodaja/distribucija maloletnicima, vožnja vozila pod uticajem);
- Da uvede stalne preventivne i informativne kampanje koje bi bile usmerene pre svega namlade;
- Da ustanovi kontrolisani sistem proizvodnje, distribucije i prodaje;
- Da nastavi da obezbeđuje pristup kanabisu u medicinske svrhe;
- Da sprovodi prikupljanje podataka koje je u vezi sa prodajom i korišćenjem kanabisa.

Trenutni federalni zakon pruža generalni okvir vezan za kanabis. Pa tako, između ostalog, po kanadskom zakonu legalna starosna granica za nabavljanje kanabisa ne sme da bude manja od 18 godina. Uzgajanje za ličnu upotrebu ne sme da premaši 4 sadnice. Dozvoljeno je posedovanje najviše 30 grama suvog kanabisa na javnom mestu. Međutim, provincije mogu da usvoje i restriktivnije zakone. Tako je, na primer, u provinciji Kvebek legalna starosna granica za kupovinu kanabisa fiksirana na 21 godinu, a uzgajanje kanabisa je zabranjeno. Isto tako, i mreža prodaje kanabisa može da se razlikuje od provincije do provincije, pa su tako neke od njih odabrale režim državnog snabdevanja, druge su pribegle privatnoj mreži prodaje, dok su se treće opredelile za mešoviti model (tabela 1).

5 PLC – Parti libéral du Canada.

Tabela 1. Pojedine odluke kanadskih provincija u vezi sa regulativom o kanabisu

Provincija	Korišćenje na javnom mestu	Legalna starosna granica	Model distribucije	Uzgajanje za privatne svrhe
Britanska Kolumbija	Dozvoljeno	19 godina	Mešovit	Do 4 sadnice
Alberta	Dozvoljeno	18 godina	Privatan	Do 4 sadnice
Saskačevan	Dozvoljeno	19 godina	Privatan	Do 4 sadnice
Manitoba	Dozvoljeno	19 godina	Privatan	Zabranjeno
Ontario	Dozvoljeno	19 godina	Privatan	Do 4 sadnice
Kvebek	Dozvoljeno	21 godina	Državni	Zabranjeno
Novi Brunsvik	Dozvoljeno	19 godina	Državni	Do 4 sadnice
Nova Škotska	Dozvoljeno	19 godina	Državni	Do 4 sadnice
Ostrvo Princa Edvarda	Dozvoljeno	19 godina	Državni	Do 4 sadnice
Njufaunlend i Labrador	Dozvoljeno	19 godina	Privatan	Do 4 sadnice
Severozapadne teritorije	Dozvoljeno	19 godina	Mešovit	Do 4 sadnice
Jukon	Dozvoljeno	19 godina	Privatan	Do 4 sadnice
Nunavut	Dozvoljeno	19 godina	Državni	Do 4 sadnice

Kada se kaže regulativa, misli se i na delikte i na moguće sankcije. Tabela 2 predstavlja te dela i sankcije koje mogu biti izrečene. Postoji nekoliko dela za koji su predviđene maksimalne kazne od 14 godina zatvora. To je slučaj kada je reč o ilegalnoj distribuciji ili prodaji kanabisa, davanju ili prodaji kanabisa licu koje ima manje od 18 godina ili posedovanju ove supstance u momentu prelaska preko bilo koje kanadske granice.

Tabela 2. Dela i sankcije vezani za regulativu o kanabisu u Kanadi⁶

Delikti	Sankcije
Posedovanje koje prelazi dozvoljenu granicu	Novčana kazna ili zatvorska kazna od maksimum 5 godina
Ilegalna distribucija ili prodaja	Novčana kazna ili zatvorska kazna od maksimum 14 godina
Proizvodnja kanabisa izvan fiksniranih okvira za uzgajanje u lične svrhe, ili korišćenje zapaljivih tečnosti	Novčana kazna ili zatvorska kazna od maksimum 14 godina
Posedovanje kanabisa prilikom prelaska bilo koje kanadske granice	Zatvorska kazna od maksimum 14 godina
Davanje ili prodaja kanabisa osobi mlađoj od 18 godina	Zatvorska kazna od maksimum 14 godina
Korišćenje mlade osobe u cilju vršenja delikta vezanog za kanabis	Zatvorska kazna od maksimum 14 godina

6 <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/13-610-x/cannabis-fra.htm>.

4. ODREĐENE POSLEDICE REGULATIVE O KANABISU U KANADI

Kako se približavalo usvajanje novog zakona o kanabisu u Kanadi, statistike su već pokazivale smanjenje broja delikata vezanih za ovu supstancu. Na kraju, zašto privoditi pojedinca za radnju koja za nekoliko meseci više neće biti kažnjiva? Pa tako, u 2017. godini, policija je prijavila 47.992 dela krivičnih dela (Allen, 2018). Međutim, od momenta legalizacije ova cifra više ne prelazi 16.000, i na taj način oslobađa policijske snage i pravosuđe tereta koji je bio preveliki za sudsku administraciju i javnu bezbednost.

Pre regulative, kriminalna tržišta imala su monopol nad proizvodnjom i prodajom kanabisa, kao i u svim zemljama koje usvajaju prohibicionističke mere vezano za ovu supstancu. Godinu dana nakon stupanja na snagu kanadskog zakona, više od polovine kanadskih građana obraćalo se legalnim izvorima nabavke, barem kada je reč o jednom delu njihove kupovine kanabisa (Statistika Kanade, 2019). Između ostalog, Kvebeško društvo za kanabis⁷ procenjuje da sada prisvaja 53% tržišta kanabisa (SQDC, 2021). Interesantno je kao fenomen da je legalizacija kanabisa u Kanadi dovela do pada cena na ilegalnom tržištu. Zapravo, dok se gram kanabisa prodavao za više od 7,80\$ pre regulative, ova ista količina kotirala se 5,93\$ 2019. godine (Statistika Kanade, 2020), i ova cena se ne menja. Treba međutim znati da je cena kanabisa na ilegalnom tržištu dosta manja od cene na legalnom tržištu na kome se za jedan gram plaća u proseku 10,30 dolara.

Legalizacija kanabisa olakšava pristup proizvodu. Korisnik zapravo ne mora više da posećuje kriminalna tržišta ili da strahuje da će biti prevaren kroz nepovoljnu transakciju. Da li to znači da treba da očekujemo porast upotrebe? Nešto malo pre usvajanja nove regulative, jedna velika nacionalna anketa otkrila je da je 2018. godine 22% Kanadana konzumiralo kanabis (Statistika Kanade, 2019). Među njima, 19% je koristilo ovu supstancu svakodnevno. Nešto skorije, u 2021. godini, 25% kanadske populacije izjavljuje da je konzumiralo kanabis, a 19% njih ga je upotrebljavalo na svakodnevnoj bazi (Statistika Kanade, 2022). Primećujemo, dakle, mali porast upotrebe kanabisa nakon legalizacije, ali istu stopu svakodnevnih korisnika, što je za utehu, budući da se generalno gledano upravo među njima nalaze osobe koje razvijaju zavisnost. Međutim, važno je pažljivo interpretirati ovaj porast korišćenja u 12 meseci, jer moramo uzeti u obzir dva elementa koja bi inače mogla da nas navedu na pogrešne zaključke. S jedne strane, budući da je korišćenje kanabisa uređeno, lakše je i otkriti njegovo konzumiranje prilikom velikih anketa – jer je moguće da naše velike ankete sada iskrenije otkrivaju realnu sliku konzumiranja kanabisa u Kanadi. Šta više, anketa iz 2021. godine obavljena je tokom perioda karantina vezanog za COVID, što je bio težak period za puno ljudi, i što je moglo da utiče na stopu povećanja korišćenja. Sa druge strane, jedna anketa koja je obavljena sa učenicima koji idu u škole provincije Kvebek, otkriva da je nakon regulative rasprostranjenost korišćenja kanabisa u opadanju. Pa tako, dok je 23% ovih učenika izjavilo da je koristilo kanabis tokom godine, u 2019. godini nije ih bilo više od 17%.

7 SQDC – Société québécoise du cannabis.

To je svakako nešto što može da umiri one koji se boje povećanja korišćenja kanabisa među mladima, budući da je data regulativa mogla da bude olako shvaćena od strane ove grupe.

ZAKLJUČAK

U brizi da sačuva moralne vrednosti dominantne klase, Kanada je početkom XX veka izglasala zakone koji imaju za cilj da odvrate od korišćenja kanabisa, isto kao što je uradila i sa opijumom nekoliko godinaranije (Brochu i Beauregard, 2017).

Uvođenje kanabisa u zakon o opijumu u Kanadi seže u period od pre više od sto godina. Tokom ovog perioda, uprkos jačanju mera zabrane prema korisnicima, rasprostranjenost korišćenja kanabisa je znatno porasla.

Korišćenje psihoaktivnih supstanci nije, naravno, bez rizika. Bilo da je u pitanju duvan, alkohol ili kanabis, njihovo korišćenje može da dovede do socio-zdravstvenih problema, te je potrebno uvesti adekvatan sistem kontrole, o čemu nema diskusije. Pitanje koje se postavlja je više koji je najbolji vid kontrole. Godine 2018. godine Kanada se opredelila za stav da je krivična kontrola previše ograničavajuća da bi joj se preпусти celokupna odgovornost vezana za kanabis. Otuda proističe donošenje regulative koja nastoji da stavi u jasan okvir uzgajanje, transformaciju, prodaju i korišćenje ove supstance.

Kanadska regulativa imala je tri glavna cilja:

1. Da drži kanabis dalje od domašaja dece;
2. Da spreči da profit puni kase kriminalaca; i
3. Da zaštiti javno zdravlje i bezbednost tako što će da omogući odraslima da imaju pristup kanabisu legalno.

Ispitajmo sada svaki od ta tri cilja pojedinačno kako bismo procenili u kojoj meri su bili ispunjeni tri godine nakon početka primene regulative o kanabisu u Kanadi.

1. Deca

Kanadska uredba je jasna, samo lica koja imaju 18 godina ili više mogu da nabavljaju kanabis na legalnom tržištu. U praksi, u svim provincijama, legalna starosna granica je 19 godina, osim u Alberti (18 godina) i u Kvebeku (21 godina). Ovi mladi svakako mogu da nabave kanabis na ilegalnom tržištu, ali studije o rasprostranjenosti pre ukazuju na smanjenje broja korisnika kod osoba koje imaju manje od 18 godina.

2. Profiti

Najrealnije procene pokazuju da su stope konverzije ilegalnog tržišta ka legalnom između 21% i 53%, i to da bi više od polovine korisnika kupovalo datu supstancu, barem jednim delom, u legalnom centru za prodaju (Brochu, 2022). Evo dakle profita koji se više ne uliva u kriminalno tržište. Šta više, u 2021, industrija kanabisa je generisala 15,1 milijardi dolara u poreskim prihodima (Deschamps, 2022).

Bile su preduzete akcije u cilju osvajanja većeg dela tržišta, a da se pritom nisu stimulisali novi korisnicina upotrebu. Tako su, na primer, neke regije bile veoma loše

snabdevene od strane 182 prvobitne grane za distribuciju, pre svega u urbanim regionima. U 2020, mreža za distribuciju broji 1.445 grana, i ovaj broj nastavlja da raste. Korisnici, naravno, mogu da nabave svoj proizvod i kupovinom preko interneta, ali su rokovi za isporuku (24–48 sati) mnogo duži nego kupovinom kod malog ilegalnog preprodavca (dosta kraće od 4 sata). Legalno tržište se profinjuje prilagođavajući se ukusu korisnika i nudi veću raznolikost u granicama onoga što zakon dozvoljava (zabrana prodaje slatkiša poput bonbona ili lizalica koje mogu biti privlačne deci). U svakom slučaju, zakonska starosna granica i cena ostaju i dalje preprekaza potpunu transformaciju tržišta. Lica koja imaju manje od 18 godina svakako će uvek morati da nabavljaju kanabis na ilegalnom tržištu. Što se tiče veoma čestih korisnika, oni neće pokazati tendenciju da se preorijentišu na legalno tržište budući da uglavnom mogu da dobiju popuste na onom ilegalnom, što je nešto što ne mogu da izdejtstvuju u filijalama.

3. Zdravlje i javna bezbednost

Dosta dugo pre uvođenja regulative o kanabisu, Kanada je bila ustanovila kontrolisani sistem proizvodnje, distribucije i prodaje, koji je veoma rigorozan, u smislu ograničavanja upotrebe pesticida, osiguravanja kvaliteta proizvoda za prodaju i sprečavanja kretanja proizvoda ka ilegalnim tokovima. Ovo je urađeno u cilju osiguravanja zdravlja i bezbednosti Kanađana i Kanađanki.

Šta više, od usvajanja regulative o kanabisu, federalna vlada, zajedno sa provincijama, osnovala je jake kampanje za prevenciju i informisanje, fokusirajući se pre svega na mlade. Između ostalog, provincija Kvebek donela je zakon koji je bio usmeren ka tome da sav profit od Kvebeškog društva za kanabis (SQDC) bude uložen u istraživanja i prevenciju. Samo za 2022. godinu ova suma koja je preusmerena na proučavanja i prevenciju dosegla je 75 miliona dolara (SQDC, 2022).

I na kraju, pomenimo da uprkos regulativi o kanabisu i njegovoj prodaji u različitim granama, Kanađanici koji ga traže iz medicinskih razloga mogu da nastave da ga nabavljaju kod autorizovanih proizvođača.

Legalizacija kanabisa u Kanadi datira od pre samo tri godine. Uprkos tako kratkom periodu, možemo da potvrdimo da predviđeni katastrofalni scenariji od strane nekih grupa, ne samo da se nisu ostvarili, već su zabeleženi i značajni dobici. Na primer, krivični sistem nije više pretnja za obične korisnike; mogu da nabave kvalitetnu supstancu, a da ne posećuju kriminalne miljee, a država raspolaže sa više novca za finansiranje kampanja za prevenciju i istraživanja.

U svakom slučaju, donošenje regulative nije bilo lak put. Da bi se kanalisala moguća navala od strane korisnika, doneta su pravila/uredbe/zabrane u različitim oblastima društvenog života: zabrana korišćenja kanabisa u parkovima i na drugim javnim mestima, potpisivanje ugovora ili saglasnosti sa vlasnicima oko zabrane konzumiranja kanabisa u zgradama i stanovima... Sve u svemu, pojavila se neka vrsta ponovnog nicanja neo-prohibicionističkog pokreta. Sada, tri godine kasnije strahovi su malo splasnuli, ali kanadsko društvo još uvek nije stiglo do potpune normalizacije svojih odnosa sa korisnicima kanabisa. Ceo vek prohibicionističke misli, ne može da se izbriše za tri godine.

KORIŠĆENA LITERATURA

- Allen, M (2018). « Statistiques sur les crimes déclarés par la police au Canada, 2017 », *Juristat*, CCSJ, Tableau 7, p. 45. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/fr/pub/85-002-x/2018001/article/54974-fra.pdf?st=TGkMDJgN>
- Beauchesne, L. (2000). *Le choix d'une politique publique en matière de drogues, un choix de valeurs sociales. Que désirons-nous au Canada ?* Mémoire présenté au Comité sénatorial spécial sur les drogues illicites.
- Beaulieu, M.C., (2020). *Le marché noir du cannabis*. Ottawa: statistique Canada <https://www.securitepublique.gc.ca/cnt/trnsprnc/brfng-mtrls/prlmntry-bndrs/20200930/026/index-fr.aspx?wbdisable=true>
- Brochu, S., & Beaugregard, V. (2017). De la prohibition à la légalisation: Quelques facteurs à considérer lors de la légalisation du cannabis à des fins récréatives. *Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique*, 70, 131–150.
- Brochu, S. (2022). *La légalisation du cannabis au Canada: Retour sur les trois premières années d'une nouvelle réglementation*. Conférence prononcée dans le cadre des festivités du 75e anniversaire de l'école de criminologie de Liège.
- Bryan, M. & Crawshaw, P. (1998). Politiques internationales et législation canadienne en matière de drogue. Dans P. Brisson (dir.), *L'usage des drogues et la toxicomanie: un phénomène multiple* (p. 105–123), Boucherville: Gaétan Morin.
- Center for Addiction and Mental Health (CAMH) (2014). *Cadre stratégique pour le contrôle du cannabis*. Toronto: Centre de la toxicomanie et de la santé mentale.
- Chauvet, M., Kamgang, E., Ngamini Ngui, A., & Fleury, M. (2015). *L'addiction aux substances psychoactives: prévalence, utilisation des services et bonnes pratiques*. Montréal: Cahier de recherche du Centre de réadaptation en dépendance de Montréal-Institut universitaire
- Commission d'enquête sur l'usage des drogues à des fins non médicales (1972). *Le cannabis*. Ottawa: Information Canada.
- Comité spécial du sénat sur les drogues illicites (2002). *Cannabis: positions pour un régime de politique publique pour le Canada*. Ottawa: Information Canada.
- Comité Spécial sur la consommation non médicale de drogues et médicaments (2002). *Politique pour le nouveau millénaire: redéfinir ensemble la stratégie canadienne antidrogue*. Ottawa: Information Canada.
- Deschamps, T. (2022). *Le cannabis aurait dopé le PIB canadien de 43,5 milliards \$ depuis sa légalisation*. Québec: Le Soleil.
- Ouimet, L.P. (2015). *La boussole électorale: légaliser la marijuana*. La Presse, 29 septembre 2015. Repéré à <http://ici.radio-canada.ca/sujet/elections-canada-2015/2015/09/29/006-boussole-electorale-legalisation-decriminalisation-marijuana-pot-herbe-cannabis-campagne.shtml>
- Rehm et al., (2006). *The Cost of Alcohol, Illegal Drugs, and Tobacco in Canada, 2002*. Ottawa: Canadian Center on Substance Abuse.
- Russell C. Callaghan, Julia Vander Heiden, Marcos Sanches, Mark Asbridge, Andrew Hathaway, Stephen J. Kish (2021) Impacts of Canada's cannabis legalization on police-reported crime among youth: early evidence. *Addiction*, 116, 12. 3454–3462.
- Statistique Canada (2019). *Enquête nationale sur le cannabis*: Ottawa: Statistique Canada.
- Statistique Canada (2020). *Prix du cannabis déclaré par les répondants*. Ottawa, Statistique Canada. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/190710/dq190710c-fra.htm>

Statistique Canada (2021). *Crimes déclarés par la police, certaines infractions relatives aux drogues, Canada, 2019 et 2020*. Centre canadien de la statistique juridique et de la sécurité des collectivités, Programme de déclaration uniforme de la criminalité. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2021001/article/00013/tbl/tbl06-fra.htm>

Statistique Canada (2022). *Enquête nationale sur le cannabis*. Ottawa: Statistique Canada.

Institut de la statistique du Québec (2021). *Enquête québécoise sur le tabac, l'alcool, la drogue et les jeux chez les élèves du secondaire 2019*. Institut de la statistique du Québec.

SQDC (2021) *Rapport annuel 2021*. Québec: Société québécoise du cannabis.

Serge Brochu*

LA GENÈSE ET QUELQUES IMPACTS DE LA LÉGALISATION DU CANNABIS AU CANADA

Résumé

Suite à la réglementation du cannabis au Canada (octobre 2018), cet article rappelle brièvement les grands moments historiques des contestations des lois sur les drogues. En effet, la deuxième moitié du XXe siècle a constitué la scène de trois Commissions qui, toutes, ont recommandé des assouplissements aux lois entourant l'usage du cannabis. Dans un deuxième temps cet article présente un portrait succinct de la réglementation en vigueur. Enfin, l'article aborde les impacts à court terme de la réglementation du cannabis au Canada. Nous nous intéresserons alors principalement à la criminalité, au prix du cannabis et

Mots clés français: cannabis, régulation, légalisation, Canada

---

* Professeur émérite, Université de Montréal, Chercheur Centre international de criminologie comparée Institut universitaire sur les dépendances, à la prévalence de consommation. serge.brochu@umontreal.ca.